

Διαχείριση Απορριμμάτων στην Ελλάδα

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Η παραγωγή στερεών αποβλήτων (απορριμμάτων) αποτελεί στις σύγχρονες κοινωνίες ένα - σε μεγάλο βαθμό αναπόφευκτο - επακόλουθο της παραγωγικής διαδικασίας και της κατανάλωσης. Η μείωση της παραγόμενης ποσότητας απορριμμάτων αποτελεί κατά συνέπεια το σταθερό μακροπρόθεσμο στόχο προς τον οποίο θα πρέπει να κατατείνουν οι προσπάθειες της πολιτείας, μέσα από τη σταδιακή αναδιάρθρωση των πρακτικών και συμπεριφορών παραγωγών και καταναλωτών. Βραχυπρόθεσμα όμως, και παράλληλα προς το στόχο αυτό, θα πρέπει να ληφθούν όλα τα αναγκαία μέτρα για την ορθολογική διαχείριση των απορριμμάτων έτσι ώστε να εξοικονομηθούν φυσικοί πόροι και να αποφευχθούν οι δυσμενείς επιπτώσεις της διάθεσης τους στο φυσικό περιβάλλον.

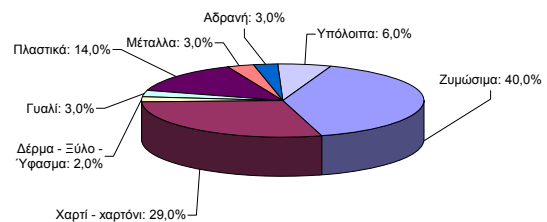
Η ετήσια παραγωγή στερεών αποβλήτων από τον οικιακό και εμπορικό τομέα ανέρχεται σε 5,002 εκ. τόνους (2007) με την κατά κεφαλή παραγωγή να βρίσκεται χαμηλότερα από τον μέσο όρο της Ε.Ε. [448 kg έναντι 522 kg ετησίως (Ε.Ε.-27) και 562 (Ε.Ε.-15)]¹.

Το 87% αυτής της ποσότητας συλλέγεται και διατίθεται συστηματικά, αν και μόνο το 56% αποτίθεται σε οργανωμένους χώρους υγειονομικής ταφής (ΧΥΤΑ). Η ανακύκλωση και η κομποστοποίηση ανήλθε το 2007 στο 16% του βάρους των απορριμμάτων, συμπεριλαμβανομένων των ποσοτήτων από τα 2 εργοστάσια μηχανικής ανακύκλωσης σύμμεικτων Χανίων και Αθηνών (Ανω Λιόσια).

Στη χώρα μας η κύρια μέθοδος διαχείρισης των δημοτικών απορριμμάτων ήταν (και είναι) η διάθεση σε Χ.Υ.Τ.Α. καθώς και σε παράνομες χωματερές. Η ανεξέλεγκτη διάθεση των αστικών αποβλήτων στην Ελλάδα έχει μεν περιοριστεί αλλά το πρόβλημα παραμένει. Σύμφωνα με το Υπουργείο Εσωτερικών 517 παράνομες και ανεξέλεγκτες χωματερές λειτουργούσαν τις αρχές του 2009.

Το ποσοστό ανεξέλεγκτης απόρριψης ή ελλιπούς εφαρμογής της υγειονομικής ταφής παραμένει υψηλό, δημιουργώντας προβλήματα ρύπανσης των επιφανειακών και υπογείων υδάτων, ενώ η αυτανάφλεξη των απορριμμάτων στους χώρους αυτούς ευθύνεται για την επιβάρυνση της ατμόσφαιρας με τοξικά αέρια και σε ένα ποσοστό της τάξης του 10% και για την πρόκληση πυρκαγιών.

Η σύνθεση των οικιακών απορριμμάτων διαφοροποιείται αισθητά από τον μέσο όρο της Ε.Ε. Το πολύ υψηλό ποσοστό ζυμώσιμων υλικών (αποφάγια, υπολείμματα λαχανικών, φλούδες φρούτων κλπ) αποτελεί ένδειξη ότι οι διατροφικές συνήθειες των Ελλήνων ακολουθούν πρότυπα περισσότερο υγιεινά και φιλικά προς το περιβάλλον. Παράλληλα όμως δυσχεραίνει την επίτευξη υψηλού ποσοστού ανάκτησης και την εφαρμογή της καύσης ως μεθόδου διάθεσης των απορριμμάτων, λόγω του μεγάλου ποσοστού υγρασίας που συνοδεύει την παρουσία των ζυμώσιμων υλικών. Στο Διάγραμμα 1 που ακολουθεί απεικονίζεται η μέση ποιοτική σύσταση των απορριμμάτων στην Ελλάδα.

Διάγραμμα 1. Ποσοστιαία σύνθεση οικιακών απορριμμάτων στην Ελλάδα (ΥΠΕΧΩΔΕ, 2008)

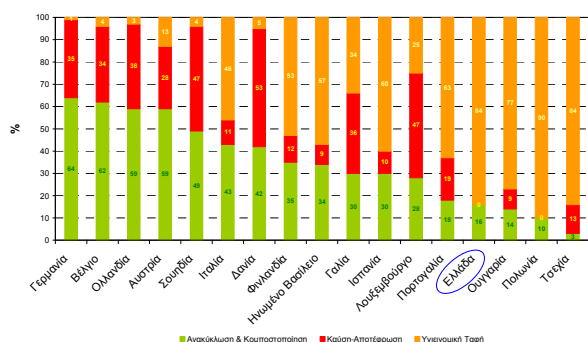
ΥΦΙΣΤΑΜΕΝΗ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΑΣΤΙΚΩΝ ΑΠΟΒΛΗΤΩΝ

Η κοινοτική νομοθεσία, που αφορά στη διαχείριση των αποβλήτων, έχει ενσωματωθεί στο σύνολό της στην εθνική.

Οι βασικές τεχνολογίες που εφαρμόζονται στη διαχείριση απορριμμάτων είναι η **μηχανική – βιολογική επεξεργασία, θερμική επεξεργασία (καύση-αποτέφρωση), και εδαφική εναπόθεση (Υγειονομική Ταφή – ΧΥΤΑ).**

Ως πιο φθηνή μέθοδος, μετά την υγειονομική ταφή, αναδεικνύεται αυτή της μηχανικής-βιολογικής επεξεργασίας: €50 ανά τόνο. Η καύση - αποτέφρωση στοιχίζει €100 ανά τόνο.

Ένα μεγάλο μέρος των παραγόμενων αστικών απορριμμάτων διατίθεται για υγειονομική ταφή, η δε ολοκληρωμένη διαχείριση (πρόληψη – επαναχρησιμοποίηση – ανακύκλωση) αποβλήτων βρίσκεται στα πρώτα στάδια αλλά σχετικές δράσεις καλύπτουν μεγάλο μέρος της χώρας και παρουσιάζουν μια σημαντική πρόοδο τα τελευταία χρόνια. Έτσι, ενώ το 2003 ανακυκλώθηκε ή/και κομποστοποιήθηκε μόλις το 8,2% της συνολικής ποσότητας παραγόμενων αποβλήτων, το 2006 το ποσοστό αυτό ανήλθε στο 13% και το 2007 έφθασε το 16% (Διάγραμμα 2).

Διάγραμμα 2. Κατανομή κύριων μεθόδων διαχείρισης απορριμμάτων στην Ελλάδα και σε χώρες της ΕΕ².

Έχουν συσταθεί και λειτουργούν 10 εγκεκριμένα συστήματα εναλλακτικής διαχείρισης (ανακύκλωσης) για τις συσκευασίες, τα χρησιμοποιημένα ελαστικά, τα οχήματα τέλους κύκλου ζωής, τον ηλεκτρικό και ηλεκτρονικό

¹ Πηγή: Eurostat, 2009

² Πηγή: Eurostat, 2009

εξοπλισμό, τις μπαταρίες, τους συσσωρευτές, καθώς και τα απόβλητα λιπαντικών ελαίων.

Σήμερα στο Συλλογικό Σύστημα Εναλλακτικής Διαχείρισης συμμετέχουν 1.070 υπόχρεες εταιρείες, οι οποίες καλύπτουν το μεγαλύτερο μερίδιο της ελληνικής αγοράς. Παρά την πρόοδο αυτή, εξακολουθεί να υπάρχει ένα σημαντικό έλλειμμα σε υποδομές επεξεργασίας και διάθεσης στερεών αποβλήτων. Το ποσοστό ανακύκλωσης παραμένει ακόμη σε ιδιαίτερα χαμηλά επίπεδα. Ως αποτέλεσμα, σήμερα στη χώρα μας δαπανώνται μεγάλα ποσά για τη συλλογή και τη μεταφορά των αποβλήτων και πολύ μικρότερα για την επεξεργασία και τη διάθεσή τους.

ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ – ΠΡΟΟΠΤΙΚΕΣ

Οι στόχοι μιας στρατηγικής για τη διαχείριση των στερεών αποβλήτων πρέπει να αποσκοπούν κυρίως στη μεγιστοποίηση της ανακύκλωσης και στην ασφαλή τους διάθεση. Παράλληλα, να προωθούνται δράσεις περισσότερο μακροπρόθεσμου χαρακτήρα για τη μείωση της συνολικής παραγόμενης ποσότητας των στερεών αποβλήτων. Οι εντεινόμενες προσπάθειες για την οργάνωση συστημάτων συλλογής στην πηγή και εγκατάστασης ολοκληρωμένων μονάδων μηχανικού διαχωρισμού αναμένεται να οδηγήσουν σε σημαντική βελτίωση των σχετικών δεικτών. Παράλληλα, αντικειμενικός στόχος είναι η βαθμιαία μείωση της ετήσιας αύξησης των παραγομένων αποβλήτων ανά κάτοικο.

Οι εξελίξεις στον τομέα των επιμέρους μεθόδων και τεχνολογιών διαχείρισης και ειδικότερα διάθεσης των Α.Σ.Α., σε συνδυασμό με την υποχρέωση της τήρησης των βασικών στρατηγικών στόχων που έχουν υιοθετηθεί διεθνώς, καθώς και σε επίπεδο Ε.Ε. (περιορισμός της ποσότητας και της βλαπτικότητας των παραγόμενων στερεών αποβλήτων, προτεραιότητα της ανακύκλωσης έναντι της καύσης-ενεργειακής αξιοποίησης, ασφαλής τελική διάθεση, ορθολογική και ασφαλής μεταφορά), οδηγούν το αντικείμενο της διαχείρισης των στερεών αποβλήτων σε ένα βέλτιστο συνδυασμό των διαφόρων μεθόδων, που εκδηλώνεται ήδη ως η επικρατούσα τάση στις περισσότερες ανεπτυγμένες χώρες.

Βασικά προσδιοριστικά στοιχεία της τάσης αυτής είναι:

(i) Η συστηματική ανάπτυξη της ανακύκλωσης με διαλογή στην πηγή (ως συστήματος: (α) **θεσμών**, (β) **μηχανισμών εφαρμογής** και (γ) **τεχνολογιών**) στα υλικά συσκευασιών, καθώς και σε απόβλητα πέραν των συσκευασιών, όπως είναι τα οχήματα στο τέλος του κύκλου ζωής τους, τα απόβλητα ηλεκτρικού και ηλεκτρονικού εξοπλισμού, οι εξαντλημένοι συσσωρευτές και μπαταρίες, τα χρησιμοποιημένα ορυκτέλαια, τα αδρανή στερεά απόβλητα, τα παλαιά ελαστικά, το έντυπο χαρτί κλπ.

Για την περαιτέρω προώθηση της ανακύκλωσης, είναι απαραίτητο να προωθηθεί ένα μίγμα μέτρων και πολιτικών, όπως υποχρεωτική ανακύκλωση στους Δημόσιους Οργανισμούς, τα εμπορικά καταστήματα και τα κτήρια γραφείων, τέλη επιστροφής συσκευασιών μιας χρήσης (deposit-return schemes), χρέωση ανάλογα με την ποσότητα που απορρίπτεται, διαχωρισμός τελών καθαριότητας από δημοτικά τέλη, επιβολή φόρου ταφής, απαγόρευση ταφής κάποιων κατηγοριών αποβλήτων και προώθηση οικιακής κομποστοποίησης (λιπασματοποίησης). Υπογραμμίζεται ότι η ανάπτυξη επαρκούς δικτύου Διαλογής στην Πηγή (συμπεριλαμβανομένων των βιοαποδομήσιμων αποβλήτων) και τα σε βάθος χρόνου προγράμματα ενημέρωσης - ευαισθητοποίησης αποτελούν προαπαιτούμενα για τη διεύθυνση της ανακύκλωσης.

(ii) Αποτρεπτικά μέτρα (π.χ. πρόσθετο τέλος σε βάρος των απορριμμάτων που οδηγούνται σε ΧΥΤΑ. όπως ήδη επιβάλλεται σε πολλές χώρες) ούτως ώστε να περιοριστεί η απαίτηση για χώρους υγειονομικής ταφής των απορριμμάτων.

(iii) Η ταχύτατη επέκταση και εφαρμογή συστημάτων ολοκληρωμένης περιβαλλοντικής επιτήρησης και παρακολούθησης των ΧΥΤΑ τόσο στη φάση της λειτουργίας τους όσο και σε αυτήν της μεταφροντίδας τους και παράλληλα, επέκταση της ενεργειακής αξιοποίησης του παραγόμενου βιοαερίου.

(iv) Η εμπειριστατωμένη Ανάλυση του Κύκλου Ζωής όλων των προϊόντων, ώστε να μελετηθεί και αξιολογηθεί πλήρως η περιβαλλοντική συμπεριφορά τους από τη στιγμή της παραγωγής τους μέχρι την αξιοποίηση και την τελική διάθεση των όποιων αποβλήτων τους, με στόχο τον επανασχεδιασμό τους ώστε να ανταποκρίνονται καλύτερα στους τεθέντες στρατηγικούς στόχους για την πρόληψη στο πλαίσιο της βιώσιμης ανάπτυξης.

Οι παραπάνω κατευθύνσεις θα πρέπει να ενσωματωθούν όχι μόνο σε επίπεδο σχεδιασμού, αλλά και σε επίπεδο εφαρμογής και στη χώρα μας.

Για περισσότερες πληροφορίες:

Βαγγέλης Τερζής, Υπεύθυνος Πολιτικής για το Νερό και τη Ρύπανση, WWF Ελλάς

WWF Ελλάς

Φιλελλήνων 26, 10558 Αθήνα

Τηλ. 210-3314893, Fax: 210-3247578